

взаимодействия видов искусств; осуществления целостного педагогического влияния на эстетический опыт личности учащегося.

Ключевые слова: эстетическое воспитание, искусство, внеучебная деятельность.

Shelupakhina T. V. Aesthetic education of students in the context of extracurricular activities: problems of methodology and techniques.

The article is devoted to topical issues of methodology and methods of organization of aesthetic education of students in the context of extracurricular activities. Analysis of the philosophical ideas of aesthetic education has allowed clarifying the essence of aesthetic education from the perspective of the laws of the spiritual development of the individual; to point out the problem of the aesthetic as the key to concretize and methodological problems of aesthetic education. The diversity and multi-dimensional phenomena mediate aesthetic integrity and universality of the process of aesthetic education in modern society. Aesthetic education is carried out in all spheres of human activity: at work, at home, in sports, in teaching, in art, in the sphere of communication. The main tasks of aesthetic education of students are: the formation of aesthetic concepts, attitudes, beliefs, skills to understand beauty, skills, aesthetic evaluation of facts, events and processes of the surrounding reality; aesthetic education of the senses, the development of skills to get aesthetic pleasure from the perception of the beautiful in life and art; formation needs creativity, mastery of knowledge and practical skills in a particular art form. Scope of extracurricular activities is organized pedagogically optimal environment conducive to a comprehensive implementation of the tasks of aesthetic education on the basis of formation of emotionally-valuable relation of students to art; pedagogical communication; the organization of interaction of arts; implementation of a holistic pedagogical influence on the aesthetic experience of the individual student.

Keywords: aesthetic education, arts, extracurricular activities.

Стаття надійшла до редакції 16.03.2016 р.

Прийнято до друку 30.05.2016 р.

Рецензент – д. п. н., проф. Сташевська І. О.

УДК [786.8:78.071.2] (043.3)

І. А. Ященко

ПСИХОФІЗІОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АПЛІКАТУРНО-ПОЗИЦІЙНОГО МИСЛЕННЯ БАЯНІСТА

Однією з найважливіших проблем у теорії музично-інструментального виконавства є комплексне вивчення анатомо-фізіологічних умов функціонування людського організму, його

психофізіологічних закономірностей та особливостей роботи психіки, оскільки тільки в синтезі та взаємодії цих складових, можливо досягти раціонального використання всього потенціалу виконавського апарату музиканта під час музично-ігрового процесу.

Дослідження анатоμο-фізіологів і психофізіологів в галузі діяльності людини і психологічного керівництва механізмами його координації дозволяють розглядати музично-виконавський процес як складний комплекс взаємопов'язаних структур, а також простежити технологію ігрової діяльності баяніста в умовах раціонально-орієнтованого музичного мислення.

Проблему психофізіологічної складової виконавського процесу частково висвітлено в анатоμο-психофізіологічній літературі мистецтвознавчого та музично-педагогічного спрямування, а саме в науково-теоретичних працях В. Козліна, В. Якубовської, Є. Йоркіної, І. Пясковського, В. Драганчук, В. Білоус, О. Шультякова, А. Бірмак, М. Давидова, Ю. Бая, В. Князева.

Ціль статті: висвітлити психофізіологічні особливості аплікатурно-позиційного мислення баяніста. Складність осмислення цієї проблеми викликає необхідність вирішення наступних завдань, а саме розглянути психофізіологічні особливості музичного мислення баяніста в аспекті позиційної аплікатури та визначити сутність аплікатурно-позиційного мислення в умовах виконавського процесу.

За визначенням психофізіологів: „мислення – психічна діяльність людини, спрямована на узагальнення та опосередковане пізнання дійсності шляхом розкриття зв'язків і відносин між пізнаваними явищами” [4, с. 440].

Як відомо, мислення є одним з найважливіших психофізіологічних процесів у музично-виконавській діяльності. Воно становить основу виховання самоконтролю баяніста під час виконавської діяльності і оволодіння різноманітними прийомами ігрової майстерності. Усвідомлене і якісне формування всіх аспектів музично-виконавського мислення молодих баяністів, а саме ладового, метричного, гармонічно-функціонального, тембрового, динамічного, артикуляційного, агогічного, моторного, тактильного, зокрема й аплікатурно-позиційного, створює основу для повноцінного розкриття художньо-виконавського змісту твору.

За формулюванням М. Старчеус: „Музичне мислення пов'язує з процесами цілеспрямованої і свідомої обробки звукового матеріалу під час вирішення конкретного музично-художнього завдання. Музичне мислення пов'язане зі здатністю встановлювати (відшукувати) і перетворювати зв'язки між звучанням і змістом” [5, с. 162].

Важливою характеристикою мислення людини, зокрема музичного мислення музиканта, є аналітичність, оскільки діяльність музиканта залежить від таких операційних компонентів мислення, як аналіз, порівняння, абстрагування, узагальнення, класифікація і систематизація

предметів і явищ.

Здатність музиканта, зокрема баяніста-виконавця, до аналітичності в музично-ігровій діяльності, усвідомлення концепції виконавської техніки, сприяє логічності думки і направляє до раціональної і повноцінної реалізації теоретичних знань на практиці, оскільки специфіка виконавського мислення, за словами Н. Давидова, полягає в „єдності композиторського та виконавського аспектів музичного мислення з реалізацією конкретного звучання” [2, с. 36].

Отже, виходячи з вищезазначеного, сформулюємо сутність понять „аплікатурне мислення” і „аплікатурно-позиційне мислення баяніста-виконавця”.

Аплікатурне мислення – вид музично-виконавського мислення, що базується на усвідомленні музичного тексту через кодування звуків за допомогою цифрових символів-знаків і їх об'єднання в аплікатурні комбінації під час музично-ігрових дій виконавця.

Аплікатурну позиційність у баянному виконавстві розглядаємо як злагоджений системно-структурний принцип послідовного залучення пальців під час виконання звукоряду, що дозволяє баяністові логічно мислити аплікатурними позиціями, відчувати фізіологічну та психологічну свободу у вирішенні художніх завдань під час виконання музичного твору. Аплікатурна позиційність у грі на баяні ґрунтується на аплікатурному мисленні позиціями, що і є запорукою формування особливого виду музично-виконавського мислення – аплікатурно-позиційного.

Аплікатурно-позиційне мислення, що функціонує під час гри в сучасному баянному мистецтві – це прогресивний крок до розвитку технічного потенціалу та вдосконалення музично-виражальної складової майстерності виконавця.

Позиційність і позиційне мислення є раціональним посередником у вирішенні різних виконавських завдань, таких, як фразування, агогіка, динаміка, артикуляція та інтонування.

Артикуляція – мислення позиціями та рівномірний розподіл напруги на пальці сприяє чіткості вимовляння звуків у позиції, тобто є запорукою артикуляційної стрункості.

Фразування – найчастіше початок позиції збігається з початком нової фрази. Важливим у фразуванні є об'єднання подумки кількох позиційних блоків з метою досягнення цілісності звучання або швидкості темпу.

Ритм – позиційне мислення контролює відчуття метро-ритмічної рівності, оскільки єдиний стиль позиційної аплікатури дозволяє організувати ігрові рухи максимально раціонально та економічно.

Інтонування – логіка мислення позиційними поєднаннями сприяє більш глибокій та природній інтонаційній виразності мелодичних ліній, оскільки відповідає раціональному поєднанню окремих мікроструктур музичного твору та спрямовує на виховання виконавської культури

баяніста. Особливо важливим взаємозв'язок аплікатурно-позиційного мислення з інтонуванням виявляється під час виконання музичного матеріалу у швидких темпах.

Агогіка – аплікатурно-позиційне мислення надає додаткову рухову впевненість, а з нею й психологічну свободу, що дозволяє баяністові за необхідності бути більш агогічно гнучким під час гри.

З питання раціональності освоєння позиційної гри цікаве твердження Ю. Ястребова: „принцип позиційної гри є одним з найкоротших шляхів до вирішення технічних завдань, одним із доцільних методів подолання технічних труднощів. Його сутність полягає в такому: мислення великими масштабами, що дозволяє звільнити свідомість від дрібних наказів” [2, с. 296].

Відомий піаніст Е. Ліберман переконаний: „Позиційне мислення зводить складну структуру пасажів до ряду порівняно простих груп, виконуваних одним рухом руки” [3, с. 48].

Аргументованою є думка С. Варганова: „Розвиток позиційного мислення – це важливий момент в технічному вдосконаленні піаніста – про це переконливо свідчить уся еволюція фортепіанної техніки” [1, с. 7].

Таким чином, аплікатурно-позиційне мислення – це вид аплікатурного мислення, що базується на здатності виконавця зосереджувати увагу на перспективі розгортання музичного матеріалу за допомогою об'єднання складних елементів фактури твору в прості позиційні аплікатурні комплекси.

Аплікатурно-позиційне мислення обумовлює більш високий рівень функціонування музичного мислення баяніста, дозволяє максимально якісно засвоїти музичний матеріал, розвиває моторику виконавського апарату баяніста.

Мислення позиціями не є формальним відтворенням клавіатурно-аплікатурного малюнка позиційними блоками, це усвідомлене комплексне відтворення звуковисотних елементів музичного твору і рухових навичок, що сприяє раціональності та ефективності досягнення художньої мети при мінімальному розподілі уваги і фізіологічних зусиль під час цілісного виконання твору.

Література

- 1. Варганов С. Я.** Апликатура и позиционность в пианистических стилях конца XIX – первой половины XX века : автореф. дис... на соиск. учен. степ. канд. искусствоведения : спец. 17.00.02. „Музыкальное искусство” / С. Я. Варганов. – Л., 1980. – 28 с.
- 2. Давидов М. А.** Виконавське музикознавство: енцикл. довід. / Микола Андрійович Давидов. – Луцьк : ВАТ „Волинська обласна друкарня”, 2010. – 400 с.
- 3. Ліберман Е. Я.** Работа над фортепианной техникой / Евгений Яковлевич Либерман. – 3-е изд. – М. : НПФ „И КАР-МП”, 1999. – 136 с.
- 4. Николаева Е. И.** Психофизиология. Психологическая физиология с основами физиологической психологии : учебник / Е. И. Николаева. –

М. : ПЕРСЭ, Логос, 2003. – 544 с. **5. Старчеус М.** О хронотопах музыкального мышления / М. Старчеус // Музыкальная академия. – № 3 / гл. ред. Ю. С. Корев. – М. : Ежекварт. науч.-теор. и критико-публицист. журн. „Композитор”, 2004. – С. 160-164.

Ященко І. А. Психофізіологічні особливості аплікатурно-позиційного мислення баяніста.

У статті розглянуто функціонування музичного мислення баяніста в рамках аплікатурної позиційності як одного з раціонально-орієнтованих аспектів виконавської технології баяніста. Актуальність теми дослідження обумовлена еволюційними змінами у виконавському мистецтві баяністів, які охоплюють майже всі виконавські аспекти, а також основний спектр засобів виконавського вираження, зокрема аплікатурну дисципліну. У статті досліджено психофізіологічну складову ігрового процесу баяніста, а саме принцип позиційно-аплікатурного способу мислення. Висвітлено питання раціонального знаходження клавіатурно-аплікатурної моделі гри на багаторядному баяні за певними психофізіологічними особливостями, які надають безумовні переваги під час вивчення музичного твору і сприяють формуванню високотехнічного та стабільного музичного виконання.

Ключові слова: мислення, аплікатура, позиційність, виконавство, баяніст.

Ященко И. А. Психофизиологические особенности аппликатурно-позиционного мышления баяниста.

В статье рассмотрено функционирование музыкального мышления баяниста в рамках аппликатурной позиционности как одного из рационально-ориентированных аспектов исполнительской технологии баяниста. Актуальность темы исследования обусловлена эволюционными изменениями в исполнительском искусстве баянистов, которые охватывают почти все исполнительские аспекты, а также основной спектр средств исполнительского выражения, в частности аппликатурную дисциплину. В статье исследована психофизиологическая составляющая игрового процесса баяниста, а именно принцип позиционно-аппликатурного способа мышления. Освещены вопросы рационального нахождения клавиатурно-аппликатурной игровой модели на многорядном баяне в условиях определенных психологических особенностей, которые предоставляют безусловные преимущества во время изучения музыкального произведения и способствуют формированию високотехничного и стабильного музыкального исполнения.

Ключевые слова: мышление, аппликатура, позиционность, исполнительство, баянист.

Yashenko I. A. Psychophysiological features fingering-positional thinking accordionist.

The text of the abstract the operation of musical thinking within button accordionist fingering positionality as a rationally-oriented aspects of performing technology button accordionist. The idea that rational finding keyboard- fingering game models in the game on multi-row button accordion with certain physiological and psychological conditions that give absolute advantages in the study of musical works and contribute to the formation of highly stable and musical performances. Terms of mastering the principle of multi-positionally fingering method of playing the button accordion is a multi such as: physiological condition caused by performing specific anatomical features button accordionist hand, as the principle of position-location consecutive finger position-said statement musical gaming on the keyboard; psychological conditions of multi-position-game activates fingering-position thinking and systematize the process of realization of musical textures work. Multi-positional fingering method that promotes artistic and aesthetic maturity and technical skill button accordionist is an indicator of professionalism concert performer today reflects the natural technological evolution commonplace round performing arts. Review of the problem of forming fingering culture button accordionist by studying and understanding the characteristics of the physiological structure of the game system and physiological mechanisms of coordination in the process of playing the instrument makes it possible to significantly expand knowledge musicians in the plane of the anatomical and psycho-physiological component performing the process, helps the conscious choice of more advanced fingering decisions in turn streamline how psychological processes of thinking, feeling and movement in general.

Keywords: thinking, fingering, position and performance, the button accordionist.

Стаття надійшла до редакції 21.04.2016 р.

Прийнято до друку 30.05.2016 р.

Рецензент – д. мист., проф. Сташевський А. Я.

УДК 738 (477.61)

С. А. Шпетна, І. К. Хоршева

РОЗВИТОК ГОНЧАРСТВА НА ЛУГАНЩИНІ

Кераміка є самобутньою ділянкою культури кожного народу. Дивлячись на розвиток керамічного та гончарного мистецтва будь-якої країни, можна простежити її історичну долю, адже посуд – це завжди певною мірою відображення дійсності. Гончарне мистецтво України та